

Eesti Loomakaitse Selts

Hulkuvate loomadega seotud probleemistik Eesti kohalikes omavalitsustes

2015. aasta uuring

2016

SISSEJUHATUS

2015. aasta suvel viis Eesti Loomakaitse Selts läbi uuringu, selgitamaks välja hulkuvate loomadega seotud olukorda Eesti kohalikes omavalitsustes 2014. aastal ja 2015. aasta esimesel poolel. Kohalike omavalitsuste esindajatele edastati veebis Exceli tabeli kujul küsitlusankeedid. Esines nii valikvastustega kui vabas vormis arvamuse avaldamist võimaldavaid küsimusi. Uuringus osales 161 omavalitsust. Uuringu tulemused on Eesti mõistes representatiivsed, sealhulgas maakondlikul tasandil.

Esmalt uuriti, kuidas on kohalikus omavalitsuses korraldatud koerte ja kasside registreerimine. Ühtse riikliku registri loomine ja haldamine on olnud päevakorral, kuid seda ei ole veel rakendatud. Paluti kirjeldada kov poolt kasutatavat registrit ning märkida, kas koerte ja kasside kiibistamine on kohustuslik. Üle riigi on küll võimalik sisestada loomade andmeid LLR-i, kuid sellega liitumine ei ole kohustuslik ning omavalitsusele kaasnevad liitumisega kulud.

Lemmikloomade arvukuse kohta Eestis statistilised andmed puuduvad. Kov esindajatel paluti ligikaudselt hinnata, mitu koera ja kassi nende valla või linna territooriumil elab ning mitu protsenti neist võib olla kiibistatud. Antud info kogumine võimaldab aidata tulevikus kiibistamiskohustuse riikliku sisseseadmise korral hinnata vajalike kulutuste mahtu ning nende mõistliku jagamise võimalusi loomaomanike, kov-ide ja riigi vahel. Uuringus paluti märkida ka teised kohalikus omavalitsuses peetavad tavalisemad ja eksootilisemad lemmikloomad, kuigi Eesti oludes ei ole lemmikloomadena peetavate võõrliikidega looduses veel probleeme esinenud.

Järgnesid küsimused omavalitsuses tegutsevate veterinaaride arvu ja nende poolt teostatavate protseduuride kohta. Paluti märkida, mitu veterinaari pakub kohalikus omavalitsuses kiibistamise, steriliseerimise ja kastreerimise teenuseid ning millised on nende protseduuride hinnavahekud. Linnades enamasti lemmikloomaga veterinaari juurde pääsemine probleemiks ei ole, kuigi kõik inimesed ei saa või ei soovi selleks raha kulutada. Maapiirkondades võib aga näiteks suurema koera autoga linna veterinaari juurde toimetamine olla tõsiseks probleemiks, mistõttu jäävad loomad vajaliku abita või protseduurid teostamata. Kiibistamiskohustuse rakendamiseks on vajalik tagada kiibistamisprotseduuri teostamise võimalus loomaomaniku jaoks võimalikult mugavalt ning soodsalt.

Seejärel uuriti, kuidas on hulkuvate loomadega seotud küsimuste lahendamine omavalitsuses korraldatud. Paluti märkida, millisel ametikohal olev töötaja probleemiga tegeleb ning kui palju kulub selleks kuus keskmiselt tööaega. Paluti välja tuua hulkuvate loomade kohta saabunud teadete arv ning uuriti, kas kohapeal tegeldakse kov esindaja osalusel hulkuvate loomade omanike tuvastamisega. Võimalus ja soov kohapeal ilma varjupaika toimetamata loomaomaniku tuvastamisega tegelda aitab kaasa loomade jõudmisele tagasi oma koju ning hoiab kokku kulusid. Juba varjupaika toimetatud looma omanikul võib kov-ga suhtluse puudumisel kas üldse puududa info looma varjupaigas viibimise kohta või pole ta suutlik looma tagasisaamiseks tasuma mitme päeva (või nädala) varjupaigakulusid. Loomaomanike kohapeal tuvastamisega tegelemine aitab seega kulusid kokku hoida. Kiibistatud loomade puhul oleks

omaniku kindlaks tegemine võimalik mõne minutiga. Teema raames uuriti ka hulkuma pääsenud loomade omanike trahvimise praktikat omavalitsuses.

Järgnevalt paluti sisestada info varjupaigateenuse kasutamise kohta kov poolt. Kirjeldada tuli, millise varjupaigaga on (kui on) sõlmitud teenuse osutamise leping; mitu koera ja kassi toimetati varjupaika 2014. aastal ning mitu 2015. aasta esimesel poolel. Samuti paluti märkida, kui suur osa varjupaika toimetatud loomadest said tagasi oma kodudesse. Seejärel paluti hinnata hulkuvate loomadega seotud kulutuste suurust aastal 2014 ja 2015. aastaks ettenähtud eelarvet, selle piisavust kov esindaja arvates ning realselt kulutatud rahalisi vahendeid.

Uuringu lõpuosas oli kohalikel omavalitsusel võimalik kirjeldada, millisteks lemmikloomadega ja hulkuvate loomadega seotud tegevusteks jääb oma ressurssidest puudu ning milles oleks kõige enam abi vaja. Samuti paluti kov esindajal avaldada arvamust, kuidas peaks hulkuvate loomadega seotud tegevuste korraldamine olema Eestis koordineeritud, ning hinnata kohustusega toimetulekut kov poolt.

UURINGU RAPORT

Loomade registreerimine ja arvukus

Kov esindajatel paluti märkida, kuidas on kohalikus omavalitsuses korraldatud koerte ja kasside registreerimine. Koeri registreeriti märkimisväärselt sagedamini kui kasse. Paljud omavalitsused ei pidanud kasside registreerimist vajalikuks. Levinud praktikaks oli veel kohaliku registri pidamine, kas Exceli tabeli kujul või paber kandjal.

Koerte kiibistamine ja LLR registrisse kandmine oli kohustuslik 35 omavalitsuses (22%). Oma registrit kasutas lisaks 35 (22%). Koerte üle ei pidanud arvestust 91 omavalitsust (56%). Kiibistamiskohustuse kehtestanud omavalitsusi oli kõige enam Harjumaal.

Tabel 1. Koerte registreerimise kohustus

Maakond	LLR ja kiibistamiskohustus	Kohalik register	Arvestust ei peeta
Harju	12	6	3
Hiiu	0	2	2
Ida-Viru	2	3	10
Jõgeva	0	3	7
Järva	6	2	3
Lääne	1	4	4
Lääne-Viru	2	3	5
Põlva	1	1	6
Pärnu	3	2	10
Rapla	0	3	5
Saare	2	1	5
Tartu	3	2	9
Valga	2	1	8
Viljandi	1	2	7
Võru	0	0	7
Eesti kokku	35	35	91

Kasside kiibistamise ja registrisse kandmise kohustus oli 21 omavalitsuses (13%). Kohalikku registrit peab lisaks 9 omavalitsust (6%). Kasside üle ei peeta arvestust 130 omavalitsuses (81%).

Tabel 2. Kasside registreerimise kohustus

Maakond	LLR ja kiibistamiskohustus	Kohalik register	Arvestust ei peeta
Harju	8	1	12

Maakond	LLR ja kiibistamiskohustus	Kohalik register	Arvestust ei peeta
Hiiu	0	0	4
Ida-Viru	2	2	11
Jõgeva	0	2	8
Järva	2	0	9
Lääne	1	0	8
Lääne-Viru	2	2	6
Põlva	1	0	7
Pärnu	1	1	13
Rapla	0	0	8
Saare	0	1	7
Tartu	1	0	13
Valga	2	0	9
Viljandi	1	0	8
Võru	0	0	7
Eesti kokku	21	9	130

Huvi loomade registreerimise vastu kohalikel omavalitsustel oli, kuid haruldased polnud juhud, kus registri haldamiseks ei jätku ajalist või rahalist ressursi. Väga sageli toodi välja, et üleriigilise registri ja riikliku kohustuse sisseseadmine on hädavajalik, kuid omavalitsused vajaksid rahalist toetust elanike loomade kiibistamiskampaaniate korraldamiseks ning registri haldamiseks. Sageli tehti ettepanek, et looma registrisse kandmine võiks olla kov jaoks tasuta.

Järgnevalt paluti kov esindajal ligikaudselt hinnata, kui palju nende omavalitsuse territooriumil koeri ja kasse peetakse. Kindlasti ei näita antud statistika Eestis elavate loomade üldarvu, sest märkimisväärne osa omavalitsuste esindajatest ei osanud anda ka hinnangulist vastust. Kiibistatud loomade hinnangulist osakaalu vaadates on protsendid väga väikesed, kuigi kov esindajad reeglina teadvustavad kasutegurit, mis tuleneb võimalusest kiibi kontrollimisel koheselt looma omanik tuvastada. Mõned sisestatud andmed tundusid käivat kiibistatud loomade üldarvu, mitte osakaalu kohta, mistõttu ei pruugi keskmised kiibistatud loomade osakaalud olla korrektsed.

Tabel 3. Koerte ja kasside hinnanguline arv ning keskmine kiibistatute osakaal

Maakond	Koerte arv	Kiibistatud (%)	Kasside arv	Kiibistatud (%)
Harju	48448	52%	83439	32%
Hiiu	950	27%	1100	5%
Ida-Viru	6770	23%	10130	5,5%
Jõgeva	1783	8%	2189	4%
Järva	4310	25%	3730	7%
Lääne	3103	36%	4708	10%

Maakond	Koerte arv	Kiibistatud (%)	Kasside arv	Kiibistatud (%)
Lääne-Viru	3377	30%	3712	15%
Põlva	1450	7%	2000	2%
Pärnu	10850	24%	6220	15%
Rapla	1680	8%	1950	3%
Saare	1910	19%	2790	3%
Tartu	6323	24%	3349	11%
Valga	2365	18%	4920	14%
Viljandi	300	10%	100	10%
Võru	2210	15%	2280	3%
Eesti kokku	95829	22%	132617	9%

Eestis elab hinnanguliselt vähemalt ligikaudu 95829 koera ja 132617 kassi. Tegelikud arvud on kindlasti palju suuremad, sest statistikat Eestis lemmikloomade arvu kohta ei peeta ning kov esindajatel ei ole ülevaadet. Kiibistatud oli hinnanguliselt 22% koertest ja 9% kassidest. Antud osakaal näitab, et riikliku kiibistamiskohustuse kehtestamisega kaasneksid märkimisväärsed kulutused protseduuride teostamiseks ning registrikannete tegemiseks. Siiski on eeldatav kokkuhoid tulevikus suurem, kui hulkuma pääsenud looma omaniku tuvastamine muutuks kiireks ja lihtsaks.

Veterinaaride arv ja nende poolt teostatavad protseduurid

Enamuses omavalitsustes tegutses vähemalt 1 veterinaar. Veterinaaride koguarvu hinnangul maakonniti tuleb arvesse võtta, et mõned veterinaarid võivad tegutseda mitmes omavalitsuses. Maapiirkondades ilmnes, et kiibistamise ja ster/kast protseduure üsna sageli kohapeal ei teostata. Selleks tuleb sõita lähimas linnas asuvasse kliinikusse.

Tabel 4. Veterinaaride koguarv, veterinaarita omavalitsuste arv; kov arvud, milles ei teostata kiibistamist, kasside ster/kast ja koerte ster/kast

Maakond	Veterinaaride arv	Veterinaarita kov-ide arv	Ei teostata kiibistamist	Ei teostata kasside ster/kast	Ei teostata koerte ster/kast
Harju	46	2	5	8	8
Hiiu	7	1	1	1	1
Ida-Viru	20	6	8	10	10
Jõgeva	15	4	7	7	7
Järva	19	1	2	3	3
Lääne	17	1	4	5	5
Lääne-Viru	15	1	2	5	5
Põlva	10	1	4	4	4

Maakond	Veterinaaride arv	Veterinaarita kov-ide arv	Ei teostata kiibistamist	Ei teostata kasside ster/kast	Ei teostata koerte ster/kast
Pärnu	34	2	9	8	8
Rapla	12	3	6	7	7
Saare	7	3	6	6	6
Tartu	18	4	9	11	11
Valga	10	3	4	4	4
Viljandi	14	2	6	5	6
Võru	7	3	6	6	6

Kiibistamise hinnad varieerusid vahemikus 6-40 EUR. Eesti keskmine kiibistamise hind oli 20 EUR. Siiski ei olnud küsimustikus eristatud, kui suur on sellest looma registrisse kandmise kulu ning kui palju maksab kiibistamisprotseruur ise. Steriliseerimise ja kastreerimise maksumused erinesid sõltuvalt veterinaarist. Selle kohta ei ole uuringus tabelit, sest küsimuse püstitus ei võimalda statistikat teha steriliseerimise ja kastreerimise hindade kohta eraldi. Need maksumused olid palutud hinnata samas lahtris. Vastavate protseduuride hinnad on aga põhimõtteliselt erinevad ning sõltuvad oluliselt ka looma kaalust. Siiski võib tõdeda, et ligikaudu pooled kov esindajad olid temaga kursis ning sisestasid lahtritesse loogilised maksumused. Kasside steriliseerimise/kastreerimise hinnad jäid enamasti vahemikku 20-40 eurot, koerte puhul küündisid hinnad 350 euroni (suure koera steriliseerimine).

Tabel 5. Kiibistamise keskmised, minimaalsed ja maksimaalsed hinnad

Maakond	Keskmine	Minimaalne	Maksimaalne
Harju	20	6	40
Hiiu	35	35	35
Ida-Viru	23	16	40
Jõgeva	21	10	35
Järva	19	10	32
Lääne	16,5	11	22
Lääne-Viru	16	12	25
Põlva	25	10	50
Pärnu	18	13	23
Rapla	20	10	25
Saare	9	7	10
Tartu	21	8	40
Valga	27	10	40
Viljandi	16	5	30
Võru	-	6	-

Hulkuvate loomadega tegelemise korraldus omavalitsuses

Enamasti oli hulkuvate loomadega seotud tegevuste korraldamine ühe konkreetse töötaja vastutusallas. Kõige sagedamine oli selleks kas keskkonna- või heakorraspetsialist, järelevalvespetsialist majandusspetsialist või maanõunik. Vastutus oli siiski jagatud väga erinevate ametikohtade esindajatele, sealhulgas vallasekretär ning vallaaednik. Väiksemates valdades sageli vastutavat töötajat määratud ei olnud ning probleemiga tegeles vallavanem või abivallavanem. Peaaegu kõikjal kulus probleemiga tegelemisele vähemalt mõni tund tööajast kuus; linnade ja suuremate valdade esindajatel oli töötaja kulu märkimisväärne. Enamasti oli probleemidega tegelev töötaja kättesaadav tööajal, kuid mitmetes omavalitsustes oldi vajadusel valmis probleemidega tegelema ööpäevaringselt.

Tabel 6. Hulkuvate loomade probleemile kuluv kov esindaja tööaeg kuus: keskmised, minimaalsed ja maksimaalsed tundide arvud

Maakond	Kokku	Keskmine	Minimaalne	Maksimaalne
Harju	257	17	1,5	152
Hiiu	5	1,7	0	5
Ida-Viru	40	4	0,5	6
Jõgeva	44	7	0	20
Järva	37	4	1	8
Lääne	21	4	0	10
Lääne-Viru	44	5	0,5	15
Põlva	39	6	0	10
Pärnu	68	6	0,2	20
Rapla	30	5	0	24
Saare	20	5	0	18
Tartu	40	3	0,5	12
Valga	41	5	0	12
Viljandi	6	1	0	2
Võru	73	10	0,5	40
Eestis kokku: 765		Keskmine: 6		

Kokku kulus Eesti kohalike omavalitsuste töötajatel hulkuvate loomade probleemiga tegelemiseks 765 tundi kuus. Ametnike töötasudesse ümber arvatuna teeb see märkimisväärse summa. Keskmiselt kulus tööaega 6 tundi kuus.

Hulkuvate loomade kohta laekunud teated

Järgnevalt uuriti, kui palju laekus hulkuvate koerte ja kasside kohta teateid 2014. aastal ning 2015. aasta esimese 5 kuu jooksul. Antud statistika ei pruugi kajastada neid omavalitsusi, kus lepingu kohaselt pöörduetakse probleemiga otse varjupaiga poole. Väga vähe oli omavalitsusi, kus teateid üldse ei laekunud. Siinkohal ei saa välistada asjaolu, et kov-il pole probleemiga

tegelemiseks ressursi või tahtmist ning kohalikud elanikud lihtsalt ei pöördu kov poole. Oli omavalitsusi, kes püüdsid aktiivselt kohapeal loomaomanikku otsida, aga ka neid, kelle arvates ei peaks kov hulkuvate loomade kohta tulnud teadetega tegelema.

Tabel 7. 2014. tulnud teateid hulkuvate koerte ja kasside kohta

Maakond	Koerad				Kassid			
	Kokku	Keskmine	Min	Maks	Kokku	Keskmine	Min	Maks
Harju	748	42	0	500	305	17	0	200
Hiiu	5	1,6	0	5	2	1	0	2
Ida-Viru	96	7	1	20	126	10,5	0	50
Jõgeva	44	5,5	0	15	32	4	0	13
Järva	23	3	0	10	24	3	0	9
Lääne	35	4	0	10	55	7	0	32
Lääne-Viru	107	11	0	45	238	24	1	149
Põlva	47	6	1	20	42	6	0	14
Pärnu	139	12	1	35	165	13	0	38
Rapla	35	4	0	16	40	5	0	32
Saare	15	2	0	4	38	5	0	25
Tartu	247	19	0	150	371	29	0	296
Valga	61	6	0	17	85	8	0	25
Viljandi	44	7	0	32	20	3	0	6
Võru	56	8	2	15	106	15	1	59
Eesti kokku	1702	Eesti keskmine	9		Eesti kokku	1649	Eesti keskmine	10

2014. aastal tuli Eestis kohalike omavalitsuste esindajatele kokku 1702 teadet hulkuvate koerte ja 1649 teadet hulkuvate kasside kohta. Need arvud ei tähista loomade arvu, sest 1 teade võis olla ka näiteks mitmekümnest kassist koosneva koloonia kohta. Keskmiselt tuli igas maakonnas 9 teadet hulkuvate koerte kohta ja 10 teadet hulkuvate kasside kohta.

Tabel 8. 2015. aasta esimese 5 kuuga tulnud teateid hulkuvate koerte ja kasside kohta

Maakond	Koerad				Kassid			
	Kokku	Keskmine	Min	Maks	Kokku	Keskmine	Min	Maks
Harju	2557	150	0	2300	864	48	0	800
Hiiu	6	2	0	5	0	0	0	0
Ida-Viru	32	3	0	10	52	4	0	24
Jõgeva	20	2,5	0	8	28	3	0	8

Maakond	Koerad				Kassid			
	Kokku	Keskmine	Min	Maks	Kokku	Keskmine	Min	Maks
Järva	19	2	0	6	20	2	0	5
Lääne	16	2	0	5	28	4	0	15
Lääne-Viru	54	7	0	25	85	11	0	53
Põlva	22	3	0	7	20	3	0	8
Pärnu	38	3	0	10	71	6	0	25
Rapla	13	2	0	5	31	4	0	18
Saare	12	2	0	5	20	3	0	13
Tartu	83	6	0	50	97	7	0	56
Valga	23	2	0	6	33	3	0	10
Viljandi	14	2	0	9	12	2	0	3
Võru	26	4	0	11	53	8	0	17
Eesti kokku	2935	Eesti keskmine	13		Eesti kokku	1414	Eesti keskmine	7

2015. aasta esimese 5 kuu jooksul laekus kohalikele omavalitsustele kokku 2935 teadet hulkuvate koerte kohta ja 1414 teadet hulkuvate kasside kohta. Tallinna linna teadete arv oli 2014. aastaga võrreldes hulga suurem, see võib tuleneda andmete kogumise viisist ja statistika pidamisest.

Hulkuva looma omaniku trahvimine

Reeglina on hulkuva looma omanikku kehtiva seadusandluse alusel võimalik trahvida juhul, kui tekitatakse kahju. Tavaliselt piirduvad omavalitsused ettekirjutuse või vestlusega, mis on enamusel juhtudel piisav. Üle poole omavalitsustest võtavad hulkuva looma omanikuga ühendust, eriti probleemi kordumisel. Paljud hindasid, et kohustus looma tagasisaamisel tasuta varjupaigakulud asendab trahvi. Mitmed omavalitsused tõid siiski välja vajaduse trahvide tegemiseks. Mõnedel oli selleks pädev menetleja, teised vajaksid järelevalve teostamisel täiendavat ressursi. Loomaomanike distsiplineerimiseks soovitakse enamasti siiski teavitus- ja ennetuskampaaniate korraldamist, milleks kov-il endal ressursse ei ole.

Tabel 9. Hulkuva looma omaniku trahvimine

Maakond	Jah	Ei
Harju	6	14
Hiiu	0	4
Ida-Viru	2	12
Jõgeva	3	7
Järva	1	10

Lääne	0	9
Lääne-Viru	2	8
Põlva	0	8
Pärnu	1	14
Rapla	1	8
Saare	0	8
Tartu	0	12
Valga	0	12
Viljandi	0	9
Võru	0	6

Varjupaigategenuse kasutamine

Enamik Eesti omavalitsustest on sõlminud lepingu mõne loomade varjupaigaga, mis on tavaliselt juhtumipõhine ega sisalda püsitasu varjupaigale. Varjupaigategenuse vajadus on raskesti prognoositav ning kov-id eelistavad pigem maksta üksikjuhtumite eest veidi kõrgemat hinda. Väga raske on omavalitsuste jaoks suurema hulga kasside korraga varjupaika toimetamine. Üksikutel omavalitsustel on varjupaikade koostöö ilma kehtiva lepinguta.

Varjupaigakulude tasumiseks vajaks täiendavat ressursi vähemalt pooled omavalitsustest. Olulisi etteheiteid varjupaigategenuse kvaliteedi kohta ei olnud, kahel korral toodi siiski välja, et varjupaik on ilma kov-iga kontakteerumata loomi varjupaika toimetanud ning selle eest raha küsinud. Igas maakonnas varjupaika ei ole. Varjupaigad asuvad enamasti suuremates linnades, mistõttu on transpordikulud paljude kov-ide jaoks probleemiks. Mitmel korral toodi välja maakondlike varjupaikade rajamise vajadus. Suur osa kov-e tunnistas, et kõikide hulkuvate loomade varjupaika toimetamiseks lihtsalt raha ei jätku. Oma kodudesse tagasi saab vähem kui kolmandik koertest ja vähem kui viiendik kassidest.

Tabel 10. Leping varjupaigaga

Maakond	Jah	Ei	Teenusepakkuja
Harju	19	2	MTÜ Loomade Hoiupaik 18; MTÜ Kasside Turvakodu 1
Hiiu	0	4	-
Ida-Viru	14	1	Kohtla-Järve varjupaik 10, Varjupaikade MTÜ Rakvere 2
Jõgeva	6	5	Varjupaikade MTÜ Virumaa 3; Varjupaikade MTÜ Viljandi 2; Tartu varjupaik 1
Järva	6	3	Varjupaikade MTÜ Virumaa 7; Viljandi 2
Lääne	5	4	Varjupaikade MTÜ Läänemaa 3; MTÜ Haapsalu Loomaabi 2
Lääne-Viru	8	2	Varjupaikade MTÜ Virumaa 8
Põlva	5	3	Varjupaikade MTÜ Võru varjupaik 3; Tartu varjupaik

Maakond	Jah	Ei	Teenusepakkuja
			2
Pärnu	13	2	Varjupaikade MTÜ Pärnu 13
Rapla	6	3	MTÜ Loomade Hoiupaik 6
Saare	0	8	1 suuline kokkulepe Saaremaa loomade turvakoduga
Tartu	11	3	Tartu varjupaik 11
Valga	7	4	Varjupaikade MTÜ Valga 6; Tartu varjupaik 1
Viljandi	8	1	Varjupaikade MTÜ Viljandi 8
Võru	7	1	Varjupaikade MTÜ 7
Eesti kokku	115	46	MTÜ Loomade Hoiupaik 24; Varjupaikade MTÜ 64; Tartu varjupaik 14; Kohtla-Järve 10; MTÜ Haapsalu Loomaabi 2

Kokku oli küsitlusele vastanud omavalitsustest varjupaigateenuse kasutamise lepingu sõlminud 115 (72%). Lepingut ei olnud sõlminud 46 omavalitsust (28%). Varjupaigateenust pakkus Eestis kokku 5 mittetulundusühingut, lisaks kasutasid 2 omavalitsust vabatahtlike MTÜ-de teenuseid. Märkimisväärses hulgas väiksematest ja hajaasustustega omavalitsustest tegeldi hulkuva looma omaniku tuvastamisega kohapeal kohalike elanike abil kov töötaja osalusel. Mõned neist ei näinud vajadust varjupaigateenuse kasutamiseks või ei soovinud selleks rahalist ressursi eraldada. Saartel ei ole varjupaigateenuse osutamise lepinguid sõlmitud põhjendusel, et mandril asuvate varjupaikade teenus ei oleks operatiivne ega lahendaks probleemi, sõit aga on kulukas.

Tabel 11. 2014. varjupaika toimetatud koerad

Maakond	Kokku	Keskmine	Min	Maks
Harju	689	36	0	418
Hiiu	0	0	0	0
Ida-Viru	173	13	0	74
Jõgeva	8	1	0	4
Järva	16	2	0	4
Lääne	7	1	0	4
Lääne-Viru	61	7	0	33
Põlva	16	2	0	8
Pärnu	183	16	0	107
Rapla	48	6	0	25
Saare	2	0	0	1
Tartu	322	25	0	275
Valga	83	8	0	70
Viljandi	14	2	0	8
Võru	25	4	0	14

Tabel 12. 2014. varjupaika toimetatud kassid

Maakond	Kokku	Keskmine	Min	Max
Harju	2536	133	0	2139
Hiiu	0	0	0	0
Ida-Viru	288	29	0	105
Jõgeva	45	5	0	26
Järva	35	4	0	13
Lääne	19	2	0	11
Lääne-Viru	197	20	0	149
Põlva	67	10	0	39
Pärnu	754	63	0	564
Rapla	12	2	0	6
Saare	20	3	0	20
Tartu	828	64	0	739
Valga	332	33	0	286
Viljandi	35	6	0	29
Võru	77	11	0	59

Tabel 13. 2015. esimese 5 kuuga varjupaika toimetatud koerad

Maakond	Kokku	Keskmine	Min	Max
Harju	266	14	0	174
Hiiu	0	0	0	0
Ida-Viru	78	7	0	33
Jõgeva	7	1	0	2
Järva	7	1	0	2
Lääne	6	1	0	4
Lääne-Viru	26	3	0	16
Põlva	16	3	0	11
Pärnu	68	8	0	48
Rapla	2	0	0	2
Saare	0	0	0	0
Tartu	136	10	0	114
Valga	31	3	0	27
Viljandi	14	3	0	12

Maakond	Kokku	Keskmine	Min	Max
Võru	13	2	0	11

Tabel 14. 2015. esimese 5 kuuga varjupaika toimetatud kassid

Maakond	Kokku	Keskmine	Min	Max
Harju	907	53	0	776
Hiiu	0	0	0	0
Ida-Viru	116	12	0	46
Jõgeva	12	2	0	6
Järva	23	4	0	15
Lääne	28	4	1	15
Lääne-Viru	69	8	0	53
Põlva	21	4	0	13
Pärnu	226	23	0	173
Rapla	2	0	0	2
Saare	21	4	0	12
Tartu	292	22	0	221
Valga	103	11	0	92
Viljandi	25	5	0	21
Võru	38	6	0	17

2014. aastal toimetati varjupaikadesse üle Eesti vähemalt 1647 koera, iga maakonna kohta keskmiselt 8. Kasse toimetati varjupaikadesse 2014. aastal vähemalt 5245 (keskmiselt 26 iga maakonna kohta). 2015. aasta esimese 5 kuu jooksul toimetati varjupaikadesse 670 koera (maakonna keskmine 4) ja 1883 kassi (keskmine 11). Enamus hulkuvaid loomi toimetatakse varjupaika Tallinna linnast, järgneb Tartu linn. Kuigi paljudes hajaasustusega piirkondades on probleemid väikesed, Eestit tervikuna vaadetes on varjupaikadesse toimetatavate loomade arvud ja sellega seonduvad kulutused väga suured.

Hulkuvate loomadega seotud kulutused

Keskmisest palju kõrgemad on hulkuvate loomadega seotud kulud suuremates linnades, aga ka suuremate linnadega piirnevates valdades. Enamusel omavalitsustel on igaks aastaks ette nähtud konkreetne summa, mõningad aga püüavad leida raha konkreetse vajaduse tekkimisel. Raha puudus on kõige suurem takistus hulkuvate loomadega seotud probleemide lahendamiseks. Sageli vajatakse riiklikku abi, mida hetkel ei võimaldata. Väiksemates hajaasustusega valdades kulutuste tegemise vajadust kov esindaja hinnangul ei olnud.

Tabel 15. Hulkuvate loomadega seotud kulutused

Maakond	2014 kokku	Keskmine	Kulutusi mitte-teinud kov-e	2015 eelarves kokku	Piisav: jah	Piisav: ei	Keskmine eelarve	Kulutusi mitte-teinud kov-e
Harju	513567	28531	4	511934	13	7	26944	4
Hiiu	49	-	3	0	2	0	0	3
Ida-Viru	54668	5457	3	58007	9	5	5273	4
Jõgeva	6830	854	7	7700	5	4	856	5
Järva	9181	1148	2	10760	5	5	1537	6
Lääne	9241	1155	6	12898	6	1	1843	7
Lääne-Viru	31564	3507	2	38440	6	4	7688	3
Põlva	8457	1410	0	6900	4	3	1380	4
Pärnu	56318	5120	4	59200	12	2	7400	6
Rapla	11396	1628	4	16300	5	4	2329	4
Saare	1859	310	5	2000	3	2	400	6
Tartu	223548	17196	4	232271	6	6	17867	4
Valga	26157	2616	2	33550	7	3	4194	3
Viljandi	29357	4218	1	29376	6	2	3672	1
Võru	26115	3731	2	26906	5	2	4484	3
Eesti kokku	1008307	5492	49	1046242	94	50	5724	63

Eesti kohalikud omavalitsused kulutasid hulkuvate loomadega seotud tegevustele 2014. aastal üle 1 miljoni euro. Sarnane summa oli ette nähtud 2015. aasta eelarvetes. Ligikaudu 1/3 omavalitsusi ei tee üldse kulutusi, küllaltki suur osa ei saa aga teha piisavalt kulutusi. Eelarve piisavust hinnati sageli lähtuvalt realistlikest võimalustest kov tuludes, mitte tegelikust vajadusest. Kõige suurem oli muidugi Tallinna linna eelarve, järgnes Tartu eelarve. Maapiirkondades jäid kulutused aastas enamasti 200 EUR ja 1000 EUR vahele. Eestis kokku kulutatavad summad annavad tõsist mõtteainet probleemi riikliku koordineerimise vajaduse üle.

Kohustuse administreerimine

Uuriti, kelle pädevuses peaks olema hulkuvate loomadega seotud probleemide lahendamine. Kov esindajatel paluti valida 5 vastusevariandi vahel: kohaliku omavalitsuse ülesanne ning kohalik omavalitsus tuleb toime; kohaliku omavalitsuse ülesanne, kuid kohalik omavalitsus oma vahenditega siiski toime ei tule; riigi ülesanne; põhinema vabatahtlikul tegevusel ja annetustel; probleem eksisteerib, kuid ei vääri raha kulutamist.

Tabel 16. Kohustuse administreerimise küsimus

Maakond	Kov ülesanne, kov tuleb toime	Kov ülesanne, kov ei tule toime	Riigi ülesanne	Põhinema vabatahtlik el annetustel	Probleem eksisteerib, kuid ei vääri raha kulutamist	Probleemi ei eksisteeri
Harju	8	7	2	1	0	0
Hiiu	0	1	1	0	0	1
Ida-Viru	7	4	2	0	1	0
Jõgeva	2	3	2	0	1	0
Järva	3	7	0	0	1	0
Lääne	4	3	0	0	0	2
Lääne-Viru	3	4	2	0	1	0
Põlva	2	4	0	1	1	0
Pärnu	4	6	2	0	0	1
Rapla	2	4	2	0	0	0
Saare	1	2	2	1	0	1
Tartu	4	3	4	0	0	0
Valga	2	6	1	1	1	0
Viljandi	4	0	1	0	0	3
Võru	2	4	1	0	0	0
Eesti kokku	48	58	22	4	6	8

Enamasti leiti, et tegemist peaks olema kohaliku omavalitsuse ülesandega, kuid probleemiga arvasid iseseisvalt toime tulevat 48 omavalitsust. 58 vajaksid täiendavaid ressursse, sealhulgas riiklikku abi. 22 omavalitsust arvasid, et hulkuvate loomadega seotud tegevuste korraldamine peaks olema riigi ülesanne. 6 omavalitsust leidsid, et probleem ei vääri raha kulutamist ning 8 hinnangul neil probleemi ei eksisteeri. Abi vajati erinevas mahus ning erinevate probleemidega tegelemiseks, mistõttu ei ole keskmist abivajavate omavalitsuste osakaalu välja toodud.

Harjumaa omavalitsused vajavad kõige enam abi ennetus- ja teavitamiskampaaniate korraldamisel, sealhulgas kiibistamiskampaaniad, mida rahaliselt toetataks. Paljud vajavad täiendavat ressursi hulkuvate loomade nõuetekohaselt varjupaika toimetamiseks ja seal ülalpidamiseks. Mitmed tõid välja hulkuvate loomade steriliseerimise vajaduse. Välja toodi ka parema järelevalve teostamise vajadust. Mainiti suvilaloomade probleemi.

Varjupaigategenuse kasutamine on raskendatud saartel, kus mandril tegutsevad varjupaigad ei suuda probleemi operatiivselt lahendada. **Hiumaa** 4 vastanud omavalitsusest 2 hinnangul tuleks maakonda riikliku toetuse abil luua varjupaik.

Ida-Virumaa omavalitsused vajaksid enam rahalist ressursi probleemiga tegelemiseks, sealhulgas varjupaigategenuse eest tasumiseks ja ennetustöök. Mitmel korral toodi välja riikliku

registri ja kiibistamiskampaaniate vajadus, ühel korral trahvimisõiguse taastamise vajadus.

Jõgevamaa omavalitsused vajaksid rahalist toetust varjupaigateenuse kasutamiseks. Praeguste hindade juures ei suuda kov-id vajalikke kulusid katta ega loomi varjupaika toimetada. Ühel juhul toodi välja teavitustöö vajadust.

Järvamaa omavalitsused vajaksid kõige enam rahalist ressursi varjupaigateenuse eest tasumiseks ja kiibistamiskampaaniate korraldamiseks. Toodi välja riikliku registri vajadus. Ühel juhul sooviti varustust looma hoidmiseks kuni varjupaika toimetamiseni ning ühel juhul toetust ster/kast läbiviimiseks.

Läänemaa omavalitsused on huvitatud riikliku registreerimiskohustuse ja selle täitmiseks riiklikult rahaliste vahendite eraldamisest. Probleemi ei eksisteerinud kahes väiksemas vallas. Lisaks on raske varjupaigakulude tasumine. Vajalikuks peeti teavitustööd.

Lääne-Viru omavalitsused vajaksid probleemidega tegelemiseks nii enam ajalist kui rahalist ressursi. Sooviti parandada varjupaigateenuse kättesaadavust. Mitmel korral mainiti riikliku registri vajadust ning huvi teavitus- ja ennetuskampaaniate korraldamise vastu. Uue varjupaigakompleksi rajamisest oleks huvitatud Rakvere linn, kui selleks oleks võimalik taotleda ühekordset toetust. Varjupaiga haldamisega tuleks linn toime.

Põlvamaa omavalitsustel jäi puudu ressurssidest ennetustegevuse läbiviimiseks ning loomade toimetamiseks varjupaika. Mainiti keskse koordineerimise ja rahastuse vajadust ning registri sisseseadmise vajadust. Sooviti ka vallale kiibilugejat.

Pärnumaa omavalitsused pidasid oluliseks ühtse kiibistamiskohustuse rakendamist ning selle täitmise rahalist toetamist riigi poolt nii lemmikloomadele kiipide paigaldamisel kui registri haldamiseks. Veel sooviti rahalist toetust varjupaigakulude katteks. Ühel juhul sooviti püüdmissvahendeid ja ühel juhul abi järelevalve teostamisel.

Raplamaa omavalitsused tõid välja riikliku kiibistamiskohustuse ja selle rakendamise toetamise vajaduse. Mitmel korral vajati abi varjupaigateenuse eest tasumiseks, teavituskampaaniate läbiviimiseks ning täiendavat rahalist ressursi probleemidega tegelemiseks. Ühel juhul peeti prioriteetseks hulkuvate loomade ster/kast vajadust.

Saaremaa omavalitsused pidasid vajalikuks ühtse lemmikloomaregistri loomist ja kiibistamiskohustuse kehtestamist. Samuti oleks vaja täiendavaid ressursse kasside steriliseerimiseks.

Tartumaa omavalitsused tähtsutasid üleriigilise registri vajalikkust ning riigipoolset abi selle rakendamisel. Samuti vajati täiendavat ressursi varjupaigateenuse eest tasumiseks ning ennetus- ja teavituskampaaniate läbiviimiseks.

Valgamaa omavalitsused vajavad eelkõige rahalist toetust kiibistamiskohustuse kehtestamiseks ning varjupaigateenuse eest tasumiseks. Samuti nimetati steriliseerimise ning järelevalve teostamise vajadusi.

Viljandimaa omavalitsused sooviksid täiendavat ressursi ise loomade püüdmiseks. Ühel korral mainiti ka kiibistamise ja ennetustöö vajadust.

Võrumaa omavalitsused sooviksid ühtse riikliku registri loomist ning ressursi kiibistamise korraldamiseks ja registri haldamiseks. Samuti vajatakse abi varjupaigateenuse eest tasumiseks.

KOKKUVÕTE

Uuringu keskseks tulemuseks on omavalitsuste huvi riikliku kiibistamiskohustuse kehtestamise ja ühtse registri vastu, mille kasutamine oleks kov jaoks tasuta. Riigilt oodatakse toetust kiibistamiskampaaniate korraldamisel ning loomaomanikele kulude hüvitamisel. Enamik omavalitsusi siiani lemmikloomade kiibistamist kohustuslikuks muutnud ei ole, sest puudub ühtne register ja ka rahaline ning ajaline ressurss kov poolt registri haldamiseks. Lemmikloomade arvu kohta siiski andmed puuduvad, kiibistatud oli aga hinnanguliselt vaid 22% koertest ja 9% kassidest.

Keskmiselt tegutses ühe omavalitsuse kohta 2 veterinaari. Ühtegi veterinaari ei tegutsenud kov esindajatele teadaolevalt kokku 34 omavalitsuses. Mitmetes omavalitsustes tegutses küll volitatud veterinaar, kes aga ei teostanud kiibistamise ega ster/kast protseduure. Üle Eesti võiks korraldada veterinaarauto liikumisega kiibistamisaktsioone inimeste kodudes, kui selleks õnnestuks korraldada kampaania ning leida rahastus. Paljudel inimestel on suure koera või isegi kassiga lähima protseduuri teostava veterinaari juurde liikumine raskendatud. Kiibistamise hinnad varieerusid vahemikus 6-40 EUR, mis on väga suur erinevus, siiski ei olnud uuringus eraldi välja toodud kiibistamise hinda ja registrisse kandmise hinda. Kasside ja koerte steriliseerimist teostav veterinaar puudus ligikaudu pooltes omavalitsustes.

Hulkuvate loomade probleemiga tegelevad erinevates valdades eri ametikohtadel olevad töötajad. Kõige sagedamini on vastutav keskkonnaspetsialist või heakorraspetsialist, seejärel majandusspetsialist, kuid mitmes väiksemates valdades ka näiteks vallavanem. 12 omavalitsust ei olnud määranud konkreetset töötajat, kelle poole probleemide puhul pöörduda. Keskmiselt kulus kuus hulkuvate loomade probleemi lahendamisele omavalitsuste esindajatel 6 tundi tööajast. Tallinna linna vastav näitaja oli 152. Kogu Eesti peale on aga ametnike poolt kuluv tööaeg märkimisväärne - 765 tundi kuus. Peaaegu kõikides omavalitsustes oli töötaja probleemide lahendamiseks kättesaadav vähemalt tööajal, sageli ka ööpäeva ringselt. Üks omavalitsus märkis, et probleeme ei esinegi.

2014. aastal oli omavalitsustele tulnud teateid hulkuvate koerte kohta kokku 1702 ja hulkuvate kasside kohta 1649. Antud küsimuse puhul tuleb arvesse võtta, et sageli käib üks teade mitme hulkuva looma kohta korraga (eriti kassikolooniate puhul). Mitmed omavalitsused teateid ei registreeri. 2015. aasta esimese 5 kuuga tuli teateid hulkuvate koerte kohta kokku 2935. Tallinna linna vastuses oli antud näitaja 2300. Hulkuvate kasside kohta registreeriti 1414 teadet.

Hulkuva looma omanikku trahvib 16 omavalitsust. Ülejäänutest mõned tõid välja vajaduse trahvida, kuid selleks ei olnud pädevat menetlusorganit või peeti väärteomenetluse protsessi liigselt aeganõudvaks. Enamasti piirduakse vestlusega või ei võta omavalitsuse esindaja hulkuva looma omanikuga üldse ühendust.

Lepingu mõne varjupaigaga oli sõlminud 116 omavalitsust ning lepingut ei olnud 46 omavalitsusel. Mõned neist kasutavad varjupaigateenust siiski suulise kokkuleppe alusel. Üksikutel juhtudel on saavutatud kokkulepped vabatahtlike MTÜ-dega või eraisikutega, kes hulkuvaid loomi vastavalt vajadusele hoiavad.

2014. aastal toimetati Eestis varjupaikadesse kokku 1647 koera. Kõige enam (418 koera) toimetati varjupaika Tallinnast. Kasse toimetati varjupaikadesse kokku 5245, neist 2139 Tallinnast. Muid loomi oli varjupaikadesse kokku toimetatud 11. 2015. aasta esimese 5 kuu jooksul toimetati varjupaikadesse üle Eesti 670 koera (neist 174 Tallinnas) 1883 kassi (neist

776 Tallinnas) ja 10 muud looma. Varjupaigast oma kodudesse tagasi jõudvate loomade osakaalud on suuremad linnades, kus loom on lihtsalt omaniku hooletuse tõttu hulkuma pääsenud ning teda on kiiresti märgatud. Maapiirkondades on suurem varjupaika toimetatud hüljatud loomade osakaal. Siiski jõuab oma kodudesse tagasi vähem kui ligikaudu kolmandik koertest ja viiendik kassidest. Ligikaudu 1/3 omavalitsusi ei toimetanud varjupaikadesse ühtegi looma. 2014. aastal tuvastati kohapeal kov ja kohalike elanike koostöös ilma looma varjupaika toimetamata 334 looma omanikud ehk keskmiselt 3 looma omanikud ühe omavalitsuse kohta.

Hulkuvate loomadega seotud probleemide lahendamise kulunud summad on Eesti kohta märkimisväärsed. 2014. aastal olid keskmised kulutused hulkuvatele loomadele omavalitsuse kohta 5492 EUR. Kogu Eestis kulutati aga hulkuvate loomadega seotud tegevustele 1008307 EUR. Tallinna linnas olid kulutused 420000. 2015. aastal oli eelarvetes ette nähtud keskmiselt 5724 EUR ning üle kogu Eesti 1046242 EUR. 2015. aastaks eraldatud eelarvet pidas piisavaks 94 ehk 65% vastanud omavalitsustest ning ei pidanud piisavaks 50 ehk 35% vastanud omavalitsustest. Kokku vastas küsimusele 145 omavalitsust. Siiski lähtuti arvamuse avaldamisel sageli reaalsest võimalusest, mitte tegelikust vajadusest. Ennetustegevusele kuuluvad summad tõid välja kõigest 9 omavalitsust, mille keskmine summa oli 67,2 EUR. Lisaks mainiti tasuta kuulutamise võimalust vallalehes. Ennetustegevus ja teavituskampaaniad olid ühed enim mainitud aspektidest, mida omavalitsused küll väärtustavad, kuid milleks ei jätku ressursi.

Kõige enam toodi välja riikliku kiibistamiskohustuse vajadust, mis võimaldaks tulevikus kulusid vähendada. Omavalitsused vajaksid abi elanike loomade kiibistamiseks ja registri haldamiseks. Seejärel mainiti, et raha ei jätku hulkuvate loomade varjupaika toimetamiseks (sh varjupaikade lepingutasud). Vähem toodi välja steriliseerimise/kastreerimise vajaduse toetamist.

Korduvalt toodi välja ka loomaomanike üle järelvalve teostaja palkamise vajadust.

Uue varjupaiga ehitamise vajaduse tõi välja üks linn, milles juba varjupaik on, kuid tingimused on vananenud ning ülalpidamiskulud kallid eelkõige soojakute elektriga kütmise tõttu. Uute maakondlike varjupaikade rajamise tõid veel välja mõned omavalitsused, mis asuvad maakondades, kus varjupaika ei ole. Omavalitsuste jaoks on mitmekümne kilomeetri kaugusesse varjupaika loomade toimetamine kulukas. Mõned omavalitsused sooviksid varustust ise loomade püüdmiseks ja varjupaika või omanikuni toimetamiseks.

32% küsimusele vastanud 146 omavalitsusest arvasid, et hulkuvate loomadega tegelemine peaks olema kohaliku omavalitsuse ülesanne ning kohalik omavalitsus tuleb sellega toime. 40% omavalitsustest arvasid, et kuigi probleem peaks olema kohaliku omavalitsuse pädevuses, selle lahendamisega siiski oma jõududega toime ei tulda. 15% hinnangul peaks hulkuvate loomadega seotud probleemidega tegelemine olema riigi ülesanne. 8 omavalitsust ehk 5% vastanutest väitsid, et neil probleemi ei eksisteeri. 4% ehk 6 omavalitsuse esindajad leidsid, et probleem küll eksisteerib, kuid ei vääri raha kulutamist. 3% ehk 4 omavalitsust arvasid, et hulkuvate loomade küsimused peaksid tegelema vabatahtlikud eraisikud või firmad annetuste toel.

Elanikele soovitakse teadvustada teemaga seonduvat, sealhulgas propageerida kiibistamise vajalikkust, suurendada vastutustunnet lemmikloomade pidamisel ning seeläbi hulkuvate loomadega seonduvaid probleeme ennetada. Suurel osal omavalitsustest ei ole selleks siiski ressursse. Linnade ja suuremate asulate poolt mainiti ka steriliseerimisega seonduva teavitustöö tegemise vajalikkust. Mitmel korral mainiti veel suvilaloomade probleemi. Paljudel kohalikel omavalitsusel oli probleeme kassidega, kellel omaniku poolt kontrollimatult paljuneda.

Väiksemate omavalitsuste eelarvetes polnud ette nähtud suurema hulga kasside korruga varjupaika toimetamise raha. Raha puudust probleemiga tegelemiseks mainiti mitmel korral. Mõnedel omavalitsustel ei ole ressursside puudumisel püsivat lepingut ühegi varjupaigaga. Vajadus on ka loomaomanike üle parema järelevalve teostamise järele.